

Ota Pavel. Μια ζωή ψαρεύοντας. Μετάφραση Κώστας Τσίβος.
Πρόλογος και επιμέλεια Δημήτρης Νόλλας. Αθήνα: Ίκαρος, 2014, 147 σελ.
ISBN 978-960-572-018-6.

Nicole Votavová Sumelidisová

Το 2014 εκδόθηκε από τον εκδοτικό οίκο Ίκαρος συλλογή διηγημάτων του Τσέχου συγγραφέα Ότα Πάβελ (Ota Pavel) *Μια ζωή ψαρεύοντας* σε μετάφραση του Κώστα Τσίβου και με πρόλογο και επιμέλεια του Δημήτρη Νόλλα.

Μετά από τις μεταφράσεις του Μποχουμίλ Χράμπαλ (Bohumil Hrabal) έχει ο Έλληνας αναγνώστης ευκαιρία να γνωρίσει άλλο σημαντικό εκπρόσωπο της τσεχικής πεζογραφίας που σηματοδότησε τη μεταπολεμική τσεχική λογοτεχνία.

Ο Πάβελ γεννήθηκε το 1930 στην Πράγα, ο πατέρας του ήταν Εβραίος και η μητέρα χριστιανή. Οι οικογένεια έζησε στην Πράγα και αργότερα στο Μπούστεχραντ, μικρή πόλη κοντά στην πρωτεύουσα με λίμνες και ποτάμια κατάλληλα για ψάρεμα. Αυτά τα δύο μέρη, η Πράγα και η ύπαιθρος κοντά στον ποταμό Μπέροουνκα, αποτελούν το πλαίσιο των αυτοβιογραφικών διηγημάτων του Πάβελ. Το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ο πατέρας του συγγραφέα και οι δύο μεγαλύτεροι αδερφοί του στάλθηκαν στο κέντρο συγκέντρωσης στο Τέρεζιν, γεγονός που έγινε αφετηρία του πιο γνωστού διηγήματός του *Ο θάνατος των όμορφων ζαρκαδιών* (γνωστού σε ευρύ κοινό και χάρη στην ομώνυμη ταινία του σκηνοθέτη Karel Kachyňa). Από το 1949 ο Πάβελ εργάστηκε ως αθλητικός συντάκτης και στην τσεχική λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1964 με συλλογή αφηγημάτων από τον κόσμο του αθλητισμού, θέμα το οποίο δεν εγκατέλειψε έως το τέλος της ζωής του. Στα τέλη της δεκαετίας του '60 άρχισε να γράφει αυτοβιογραφικά διηγήματα που αντανακλούν τις αναμνήσεις του από την παιδική ηλικία. Η στροφή προς τις οικογενειακές ιστορίες έγινε μετά την πρώτη προσβολή της ψυχικής ασθένειας που τον ταλαιπώρησε μέχρι το πρόωρο θάνατό του το 1971 και λόγω της οποίας έπρεπε να εγκαταλείψει το αγαπημένο του επάγγελμα, την αθλητική δημοσιογραφία. Οι λογοτεχνικές του αναμνήσεις του παρείχαν παρηγοριά τα δύσκολα τελευταία χρόνια της ζωής με διαμονές σε ψυχιατρικές κλινικές.

Στα συμφραζόμενα της τσεχικής λογοτεχνίας αποτελούσαν τα διηγήματα του Πάβελ επιστροφή σε αφήγηση που δείχνει την καθημερινή ζωή με έναν απλό και γοητευτικό τρόπο, με λεπτή ειρωνεία αλλά και νοσταλγία όμως χωρίς περιττό πάθος και τραγικότητα, στοιχεία κοινά με τον Χράμπαλ και άλλους μεταπολεμικούς συγγραφείς. Η απλότητα αυτή είναι μερικές φορές σε έντονη αντίθεση με την τραγικότητα της πραγματικότητας:

Και μια μέρα όλα αυτά τέλειωσαν γιατί ήρθε ένας πρώην δεκανέας, ο κύριος Αδόλφος Χίτλερ, ο οποίος είχε το ίδιο μουστάκι με τον αγαπημένο μου θείο Πρόσεκ. (σελ. 98)

Την τρίτη χρονιά του πολέμου ήρθε διαταγή, τα αδέρφια μου, Χούγκο και Γίρκα, να δουλέψουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Τότε είπε: «Τα παιδιά χρειάζονται να φάνε ένα φαί της προκοπής πριν φύγουν. Κρέας... Θα φέρω μερικά ψάρια». (σελ. 99)

Η συλλογή των μεταφρασμένων διηγημάτων *Μια ζωή ψαρεύοντας* είναι επιλογή από τις δύο συλλογές του Πάβελ που εκδόθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '70. Η πρώτη, *Ο θάνατος των όμορφων ζαρκαδιών* (1971), είναι αφιερωμένη στον πατέρα του Πάβελ, στον μικρόκοσμο που σχετιζόταν με το επάγγελμά του (εργάστηκε ως πλασιέ ηλεκτρικών συσκευών της σουηδικής εταιρίας Electrolux), αλλά και στην προσπάθειά του να επιβιώσει αυτός και η οικογένειά του στην τραγική εποχή του πολέμου και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Η δεύτερη συλλογή, *Πώς συνάντησα τα ψάρια* (1974), εστιάζει περισσότερο στο πρόσωπο του συγγραφέα-αφηγητή και στα βιώματά του σχετικά με τον τόπο και τους ανθρώπους γύρω από το ποτάμι Μπέροουγκα. Διηγήματα με απλή δομή, αναφερόμενα σε συγκεκριμένες ιστορίες, καταστάσεις και πρόσωπα δίνουν έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα στις βαθιές διαστάσεις της ανθρώπινης ζωής συνδέοντας τις ανόδους και τις πτώσεις των ηρώων με αισιοδοξία, χιούμορ αλλά και νοσταλγία.

Μετά, το φτερό έκανε κωλοτούμπα, το κεφάλι κάτω τα πόδια πάνω, σαν μισοβυθισμένη πάπια κι άδραξα σπασμωδικά το καλάμι. Σίγουρα θα είναι πέρκα που τριγυρνάει εδώ μονάχη. Το φτερό έκανε χοπ και χάθηκε κάτω από την επιφάνεια. Το είδα να κατευθύνεται προς τα νούφαρα. Τράβηξα. Το καλάμι λύγισε απότομα κι εγώ για πρώτη φορά στη ζωή μου ένιωσα το ηδονικό τράβηγμα του ψαριού. Παλέψαμε γενναία και οι δυο μας. Μετά από λίγη ώρα είδα να εμφανίζεται στην επιφάνεια το αγκαθωτό μουσούδι. Ήταν πέρκα κι ήταν μεγάλη όπως οι καρό κόκκινες τραγιάσκες, μόνο που το χρώμα της ήταν λαδοπράσινο και στα πλευρά της είχε σκούρες λωρίδες. Τα κόκκινα πτερύγιά της έμοιαζαν πολεμικά τρόπαια, ενώ η καμπούρα της έμοιαζε με ταύρου. Αντί για μάτια είχε μικρά χρυσαφιά νομίσματα, και στην πλάτη της ξεχώριζε το προτεταμένο ακόντιό της. Αυτό δεν ήταν ψάρι, ήταν δράκος, σιδερόφρακτος ιππότης με κόκκινα φτερά στην περικεφαλαία. (σελ. 49)

Η γλώσσα του Πάβελ είναι πλούσια όσο αφορά το λεξιλόγιο και τα γλωσσικά μέσα. Χαρακτηριστική είναι η σύνδεση διαφορετικών γλωσσικών επιπέδων, η κυριολεξία εναλλάσσεται με μεταφορικότητα, αντικειμενικότητα με ειρωνική και αυτοειρωνική έκφραση, πάντα όμως σε ένα οικείο τόνο. Το λεξιλόγιο είναι για μεταφραστή ιδιαίτερα δύσκολο, εφόσον αναφέρεται στον οικείο κόσμο της παιδικής ηλικίας του συγγραφέα, της Πράγας της δεκαετίας του '30 ή ιδιαίτερα τον κόσμο των ψαράδων και της υπαίθρου στον τόπο του Μπούστεχραντ. Αρκετά είναι και τα τοπωνύμια και κύρια ονόματα, τα οποία ο μεταφραστής λογικά αποφάσισε να μεταγράψει στην αλφάβητο. Καλή διέξοδος είναι επίσης και η απλοποίηση (αν και σπάνια) μερικών στοιχείων που θα επιβάρυναν έναν αναγνώστη που δεν γνωρίζει τα συμφραζόμενα, όπως π.χ. η αφαίρεση μερικών, γενικά πλούσιων, τοπωνυμίων ή απλοποίηση ορολογίας που σχετίζεται με το πάθος των Τσέχων, το μάζεμα των μανιταριών.

Μικρά, για το σύνολο ασήμαντα, λάθη ή καλύτερα ανακρίβειες στη μετάφραση βρίσκονται και εδώ, αλλά αποτελούν εξαίρεση. Π.χ. ο γιατρός Βάτσαλαβικ στο διήγημα *Το πιο ακριβό στην Κεντρική Ευρώπη* είχε μουστάκι και όχι γενειάδα όπως αναφέρεται στη σελ. 13, ο αφηγητής δεν υπόθετε ότι οι οικογένεια των Λύκων τους συμπαθούσε, αλλά το αντίθετο (σελ. 113).

Όπως είναι απαραίτητο σε κάθε καλή μετάφραση, μερικές φορές προσθέτονται σύντομες επεξηγήσεις μέσα στο κείμενο, όπως π.χ. στο διήγημα *Ο θάνατος των όμορφων ζαρκαδιών*, όπου αντί για το «μαύρο Κλάντνο» του πρωτότυπου ο μεταφραστής εξηγεί: «το Κλάντνο βουτηγμένο στο κάρβουνο, γενέτειρα του αφηγητή».

Με αυτόν τον τρόπο ο Κώστας Τσίβος κατάφερε να μεταδώσει στους Έλληνες αναγνώστες τις μαγικές εικόνες του Πάβελ, τον γλωσσικό πλούτο του και όπως αναφέρει στον πρόλόγο του ο Δημήτρης Νόλλας: [...] να μεταφέρει στην ελληνική γλώσσα το «κρυφτό» που παίζουν το καθημερινό λαϊκό ύφος του *Ότα Πάβελ με τον αυτοσαρκασμό τού Γιάροσλαβ Χάσεκ και του Μπόχουμιλ Χράμπαλ και τον μεταξύ τους δεσμό* (σελ. 9).

Κυρίως όμως κατάφερε να μεταφέρει σε άλλη γλώσσα έναν κόσμο για τους Τσέχους βαθιά συνδεδεμένο με τον τόπο τους που όμως μέσω καλής μετάφρασης μπορεί να γίνει οικείος και γνώριμος και σε ξένο αναγνώστη.

Η συλλογή *Μια ζωή ψαρεύοντας* είναι πετυχημένη μετάφραση που παρουσιάζει στους Έλληνες αναγνώστες έναν από τους καλύτερους και τους πιο αγαπημένους διηγηματογράφους της τσεχικής λογοτεχνίας.

Markéta Kulhánková – Simone Sumelidu. Úvod do studia novořečtiny.

Brno: Elportál MU, 2015, 142 str. ISBN 978-80-210-7840-6.

<http://is.muni.cz/elportal/?id=1227890>

Dita Vořechovská

Skripta *Úvod do studia novořečtiny* jsou koncipována jako doplňkový materiál ke stejnojmennému kurzu realizovanému v rámci oboru Novořecký jazyk a literatura na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Materiál je rozdělen do šesti kapitol od periodizace vývoje řeckého jazyka a literatury přes období starověku, Byzance a turecké nadvlády až po zmapování řeckého jazyka a literatury 19. a 20. století.

Pozornost je tedy soustředěna na popis jazykového vývoje řečtiny v jednotlivých obdobích a na přehled vývoje literárního. Každá kapitola je ve svém úvodu zasazena do širšího historického kontextu představujícího nezbytné pozadí pro pochopení souvislostí a kultivace příslušných literárních děl. Text je doprovázen názornými mapkami a ilustračními fotografiemi.

Kapitola věnující se starověku opomíná podrobnější přehled antické řecké literární činnosti, která je předmětem jiného kurzu. Podává nicméně komplexní obraz řeckého jazyka 2. a 1. tisíciletí př. n. l. od (nám známých) počátků řečtiny, přičemž se dotýká jak jednotlivých fází řečtiny od tzv. protořečtiny přes mykénskou řečtinu, starou řečtinu ve formě rozličných dialektů až po helénistickou koiné, tak grafického systému od záznamu slabičného písma pomocí lineárního písma B k hláskovému písmu zaznamenávanému abecedou. V rámci klasifikace starověkých dialektů autorky uvádějí hlavní představitele v případě literárních dokladů daného dialektu. Co se týče literatury helénistického a římského období, jsou uvedeni hlavní představitelé píšíci tzv. literární koiné, ačkoli nechybí zmínka o tzv. atticistickém hnutí, jež poznamenalo literární tvorbu až do 20. století. Jsou také zmíněny literární doklady psané jazykem blízkým dobové mluvené řeči. Popis jazyka helénistického a římského období uvádí řadu změn ve všech oblastech od fonologie po lexikum, které předznamenávají charakteristické rysy současné novořečtiny.

Následující kapitoly, zahrnující podrobnější přehled literatury, jsou pojaty obsírněji. Kapitola pojednávající o byzantské literatuře se věnuje vzniku nových žánrů a kultivaci žánrů typických pro jednotlivá údobí Byzance. Autorky poukazují na neustále se prohlubující rozdíl mezi literární a živou formou řečtiny a mnohovrstevnatý styl byzantských děl na základě toho, jakému publiku byla díla určena. Vzniká tak množství děl jazykově a stylisticky nesourodých s větší či menší mírou archaizace psané formy jazyka pod vlivem tendence napodobování „klasiků“.

Období turkokracie představuje v důsledku historických událostí útlum literární činnosti a její omezení na několik geografických oblastí. Vznikají díla psaná krétským a kyperským dialektem, jejichž představení je doplněno přehledem novořeckých dialektů a lokálních idiomů. Kapitola se zabývá též kořeny literatury, již lze považovat za novořeckou, a zmiňuje první pokus o kodifikaci soudobé novořečtiny v podobě Sofianovy gramatiky. Popis lexika byzantského období a období turecké nadvlády, který se týká přejímání slovní zásoby z cizích jazyků, odráží kontakty Řeků s cizími kulturami, ať už historické nebo literární.

Kapitoly zabývající se 19. a 20. stoletím pojednávají mimo jiné o tzv. jazykové otázce (*katharevusa* vs. *dimotiki*), která se vynořuje na povrch s nástupem osvícenství, provází řeckou společnost celým 19. i 20. stoletím a ovlivnila ji jak v oblasti literární, tak politické. Historický kontext kapitoly o 20. století je doveden až do

nedávných událostí týkajících se řecké dluhové krize (přehled končí předčasnými volbami v Řecku v lednu 2015).

Nedílnou součástí skript je čítanka obsahující ukázky vybraných děl byzantské a novořecké literatury včetně překladu do češtiny, pokud existuje, popřípadě do jiného jazyka, do něhož bylo dané dílo přeloženo. V neposlední řadě publikace obsahuje seznam děl byzantské a novořecké literatury, která byla přeložena do češtiny, a seznam doporučené studijní literatury.

Jedná se o přehledný a srozumitelný výklad vývoje řeckého jazyka od 2. tis. př. n. l. do současnosti a o ucelený výklad byzantské a novořecké literatury. Přestože existuje několik zahraničních publikací, jež popisují vývoj řečtiny od počátků po konec antiky, některé až do současnosti, jakož i dějiny byzantské či novořecké literatury, takto komplexní přehled spojující jazyk a literaturu dosud v češtině nemáme. *Úvod do studia novořečtiny* představuje solidní uvedení do problematiky studia novořecké filologie, který díky snadné dostupnosti v elektronické formě jistě ocení nejen oboroví studenti.

Pavla Smetanová – Yiannis Koreček. Řecká ruleta. Příběhy lidí v nejisté době. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 118 str. ISBN 978-80-7422-439-3.

Markéta Kulhánková

Pavla Smetanová je svého druhu českou průvodcovskou celebritou, a to díky svým bloggerským aktivitám (<http://www.ostrovanka.cz/>, <http://www.cesivrecku.cz/>), knižním verzím svých zápisků (*Příběhy z olivového ostrova aneb Když na Korfu kvetou mandloně*, 2009; *Pod cypřišem se sklenkou ouza*, 2012), průvodci po Korfu (*Korfu. Bez průvodce*, 2010 a 2. aktualizované vydání 2015) a beletristicky zpracovaným zážitkům z cest po světě (*Sonjin deník*, 2014 – všechny tituly v Nakladatelství Lidové noviny).

Pro svůj zatím poslední knižní počín spojila síly s Yiannisem Korečkem, politologem a ekonomem specializujícím se na současné Řecko a řecko-české vztahy. Cílem obou spoluautorů bylo přiblížit českým čtenářům řeckou ekonomickou krizi způsobem živějším a čtivějším, než to činí publicistika nebo odborné analýzy, jež si navíc často protiřečí. To je koncept, který na jedné straně může téma zpřístupnit většímu

počtu čtenářů, na druhé straně však staví autory před nebezpečí, že se od komplikované objektivní skutečnosti nechají zlákat k působivým schematizujícím líčením.

Větší část knihy je koncipována tak, že se autoři střídají: Smetanová skládá před čtenáře střípky vlastních zážitků z běžného života na velkém řeckém ostrově (její věrní čtenáři je často už znají z předcházejících publikací a blogů) a Koreček následně tento subjektivní obraz doplňuje o exaktní informace, vysvětlení historických příčin dnešního stavu a širší kontext. Jeho výklad podložený řadou odkazů na prameny a odbornou literaturu je nezřídka k řecké situaci a Řekům samotným milosrdnější než kapitoly Pavly Smetanové. Pro ty je charakteristická stejná „Hassliebe“, která trýzní asi většinu Středo-, Západ- a Severoevropanů, majících s Řeckem a Řeky (a obecně s Jihoevropany) hlubší zkušenost: na jedné straně obdivují přírodní i kulturní krásy a bohatství této země a milují její klima, na straně druhé je rozčiluje chaos a neefektivita, jež jsou patrné na všech úrovních fungování státu. Stejně tak jsou přitahováni přímostí a srdečností obyvatel a zároveň odpuzováni chováním, jež si často interpretují jako nespolehlivé a povrchní. Koreček naproti tomu odhaluje hlubší historické příčiny současného stavu a neopomíjí ani vnější vlivy, které k němu přispěly. Poněkud tak koriguje ku prospěchu Řeků některé ze stereotypů, kterým je – nutno přiznat – při srážce s každodenní řeckou realitou téměř nemožné nepodlehnout a které se zrcadlí v kapitolách Pavly Smetanové (a jimž ostatně nezřídka propadají i samotní Řekové).

V tomto „tandemu“ probírají Smetanová s Korečkem téma sociálního státu, vzniku a projevů dluhové krize a řecké státní správy. V druhé části knihy je bohužel tento dobře fungující systém opuštěn a na posledních 35 stranách vstupuje Koreček do fejetonistického vyprávění Smetanové pouze jedním čtyřstránkovým pojednáním o mezinárodním rozměru řecké krize (str. 96–99). To je škoda zejména proto, že je tak čtenář v druhé části knihy připraven o objektivnější ukotvení subjektivních zkušeností spoluautorky a faktů, nad nimiž se Pavla Smetanová kriticky pozastavuje.

Jedním z příkladů, kdy je řecká realita líčena s vyzněním horším, než by bylo spravedlivé, je kapitola o Erasmu (str. 103–104): Rozhořčená brněnská studentka evidentně autorce knihy neodhalila všechny skutečnosti: například že obor, který na Masarykově univerzitě studuje, spadá pod Ústav hudební vědy, a není tedy zas tak absurdní, že se na Korfu „dostala na Fakultu hudebních věd“. Erasmus pobyt na Korfu je pak líčen téměř jako noční můra, zaviněná výhradně řeckým nefungujícím systémem. Nebere se v potaz zodpovědnost samotné studentky, která si sama místo i pracoviště svého pobytu, tedy Fakultu hudebních věd, vybrala, ač o hudbě „neměla nejmenší potuchy“, ani její domovské univerzity (fakulty, katedry).

Autoři chtěli knihou přispět k aktuální společenské debatě o Řecku, a proto s jejím vydáním evidentně spěchali. Chvat se zřejmě nejvíce podepsal na celkové koncepci díla, které je ve výsledku spíše mozaikou témat než systematickým a komplexním

pojednáním o řecké krizi, k němuž má nakročeno pouze v první části. To je škoda, protože systematictější pojetí by zvýšilo hodnotu knihy v dlouhodobější perspektivě. Těžko rozhodnout, zda spěch může také za nepřilíš kvalitní redakční úpravu.

Společné dílo Pavly Smetanové a Yiannise Korečka je chvályhodným počinem, který potěší věrné čtenáře Smetanové, již mají Řecko rádi, jsou ochotni se pít po jiných než černobílých řešeních a odložit předsudky, jak o tom píše autorka v předmluvě. Těm zřejmě nebude vadit ani fakt, že většinu příhod už jednou na internetu nebo v některé z knih Smetanové četli. Více prostoru mohlo být dopřáno Yiannisovi Korečkovi, který přináší „to nové“, podává čtenářsky přístupnou formou relevantní historické, politologické a ekonomické informace. Ve své snaze ukázat, „jak to s Řeckem opravdu je“, však kniha zůstává spíše jen na půli cesty.

Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o. Gramatika současné řečtiny. Brno: Lingea s.r.o., 2015, 202 str. ISBN 978-80-87471-96-8.

Kateřina Bočková Loudová

Na sklonku roku 2015 rozšířilo nakladatelství Lingea svou ediční řadu gramatik moderních jazyků hned o několik novinek v podobě gramatik japonštiny a severských jazyků norštiny a švédštiny. Čtvrtou, neméně zajímavou publikací je *Gramatika současné řečtiny* z pera Martiny Pýchové, absolventky oboru Novořecký jazyk a literatura na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, a Sotiria Vouvarise, jenž provedl korektury autorského textu. Gramatika je rozčleněna na 13 kapitol, věnovaných postupně novořecké výslovnosti (kap. 1), morfologii jednotlivých slovních druhů včetně členu (kap. 2–12) a novořecké syntaxi (kap. 13). V závěru je gramatika doplněna o seznam nepravidelných sloves (kap. 14), slovníček gramatických termínů (kap. 15) a rejstřík (str. 200–202).

V českém prostředí se jedná o první rozsáhlejší novořeckou gramatiku, která svým rozsahem i detailním pojednáním jednotlivých morfologických i syntaktických jevů nemá v naší odborné grecistické produkci obdoby.¹ Zde je třeba

---

1 Jedinou samostatnou gramatikou na českém trhu byl až dosud stručný gramatický přehled Georgie Zervasové *Nebojte se řečtiny* (Praha 1999, 2005), delší gramatické výklady

vyzdvihnout odvalu autorky, která se i přes neexistenci českého precedentu pokusila o komplexní výklad novořecké gramatiky, a to včetně základních pravidel syntaktických, v češtině dosud podrobněji nekomentovaných. Vzhledem k náročnosti a rozsahu takového úkolu je přirozené, že se autorka musela vyrovnat s velkým množstvím úkolů teoretické (zejm. metodologické) i praktické povahy. Dostát jim nebylo jednoduché, neboť si předsevzala vysoké cíle, jejichž stoprocentní naplnění je ideálem každého autora: jak se dozvídáme z předmluvy (str. 7), tato gramatika byla v souladu se vzdělávací strategií nakladatelství Lingea napsána s cílem stát se „praktickým pomocníkem běžného uživatele“, začátečníků, pokročilých i vyučujících, a to za pomoci tří hlavních prostředků: velkého množství autentických příkladů přeložených do češtiny, vysvětlování gramatických jevů „jednoduchou a jasnou poučkou“ a „bez nadbytečné odborné terminologie“, v neposlední řadě pak formální přehlednosti výkladu.

Domnívám se, že zřejmě nejlépe byl naplněn cíl zprostředkovat čtenáři co největší množství novořeckých příkladových frází a vět, které byly čerpány „ze současného tisku a ze spolehlivých internetových zdrojů“ (str. 7). Ilustrační příklady jsou u jednotlivých morfologických či syntaktických jevů dobře zvoleny, jejich škála je dostatečně široká a pohybuje se od velmi jednoduchých až po náročné, takže uspokojí začátečníka i pokročilého studenta. Autorce se v zásadě podařilo vyhnout extrémům v podobě kolokvialismů či naopak silně literárních výrazů, za zmínku stojí také zdařilé překlady do češtiny. V řeckých příkladových větách a českých překladech se jen příležitostně objevují neobratnosti, překlepy či chyby,² někdy ilustrující příklady neodpovídají výkladu.³

Méně zdařilá je pak bohužel část teoretická, resp. výkladová, v níž se autorka dopouští mnoha faktických chyb i prohřešků proti cílům, jež si předsevzala. Český

pak bylo možné najít také v učebnici novořečtiny autorek Růženy Dostálové a Catherine Franc-Sgourdeou, *Základní kurz novořeckého jazyka* (Brno 2000; Praha 2004, 2008). Drobné poznámky k novořecké výslovnosti či gramatice obsahují i konverzace a slovníčky určené především jako pomůcky pro laickou veřejnost při cestování do Řecka (např. Pinková, P. 2010. *1000 novořeckých slovíček*. Brno 2010, 2013; Modlík, T. et al. *Řečtina – praktický jazykový průvodce*. Bučovice 1998; s.a. *Řečtina: cestovní konverzace*. Dubicko 2004).

2 Např. str. 17: *άνω τελεία* „povýšená tečka“; str. 60: *aperemfato* (sic); str. 83: *βρέθηκα* „nalezl jsem se“; str. 87: *Τι θα φάμε σήμερα για μεσημεριανό?*; str. 103: *σε λίγω*; str. 104: *Βγήκε διαταγή...* „Vyšel rozkaz...“; str. 118: *χτές/χθές*.

3 Např. str. 62: výklad o činiteli pasivního děje je ilustrován nejednoznačným příkladem *Κρύβεται από την αστυνομία*, který umožňuje jak v gramatice uvedený překlad „Ukrývá se před policií.“ (ale v tomto případě není policie činitelem pasivního děje), tak překlad „Je skrýván policií.“; str. 97: „do češtiny překládáme [participia] opisně vedlejší větou...“ s příkladem „Vyprávěl mi svůj příběh a přitom plakal.“; str. 119: kapitola o příslovcích míry s ilustračním příkladem obsahujícím adjektivum: *Βγάζουν περισσότερα λεφτά*.

výklad je často neobratný nebo matoucí (např. str. 115: výklad o řeckém slovosledu; str. 125: stupňování příslovcí: „jednoslovné tvary jsou shodné s tvary přídavných jmen v množném čísle středního rodu“; str. 166: „vedlejší věty uvozené částicí *α* rozšiřují význam slovesa hlavní věty“), někdy na hranici vágnosti či triviality (str. 146: „budoucí čas – vyjadřuje se s ním to, co se stane“). Problematické je pak zejména nesystematické zacházení s odbornou terminologií: autorka zavádí pro jeden a týž jev několik termínů (českých, novořeckých nebo internacionalismů), které užívá paralelně v různých částech výkladu a v nichž někdy i chybuje. Např. na str. 11 označuje *αι, ει, οι* atd. za dvojhlásky, resp. samohláskové digrafy, na str. 14 za samohláskové spřežky; na str. 61 pro *μέση φωνή* zavádí termín „činný/trpný tvar“, na str. 64 a jinde pak i „činný/trpný rod“, jinde pracuje s termíny aktivum/pasivum (pasivní tvar); přívlastek (str. 153) je chybně označen termínem *προσδιορισμός*, přísudek (str. 154) je nepřesně označen jako *ρήμα*, atd. Toto vágní a do jisté míry nahodilé užití odborné terminologie způsobuje pravý opak toho, o co autorka usilovala – místo aby termíny výklad činily srozumitelnějším a systematizovaly jej, ztěžují orientaci i pokročilému uživateli a stávají se často nadbytečnými.

Do stejné kategorie bychom mohli zařadit také nejednotný způsob výkladu o výslovnosti řeckých hlásek v první kapitole, kdy autorka výběrově u některých hlásek ponechává standardizovaný přepis pomocí znaků IPA, zatímco jinde zavádí vlastní znak pro přepis (např. *λ*, měkké *l* = [l']) nebo vysvětluje výslovnost pomocí podobnosti s českými fonémy. To je jistě relevantní a nejsrozumitelnější způsob přepisu u těch fonémů, které jsou v češtině artikulovány stejně jako v řečtině (např. vokály). Avšak tam, kde čeština stejným fonémem nedisponuje, je tento přepis diskutabilní (např. *κύριος* [kjírjos], „*ρχ* jako české *hch*“) a zejména pro začátečníky obtížně napodobitelný.

Další výzvou, se kterou se autorka musela při psaní gramatiky vyrovnat, bylo zestručňování a zjednodušování gramatického výkladu. To se jí více méně podařilo, pokud přijmeme skutečnost, že se jedná o přehledovou gramatiku neaspírující na odbornou přesnost ani úplnost. Nicméně v některých pasážích je patrné, že přílišné zjednodušování a rezignace na podrobnější výklad není vždy dobrou volbou, zejména u jevů, se kterými čeští mluvčí mívají problémy, a zasloužily by si proto větší pozornost či úplnost výkladu. Např. v kapitole o dvojslabičné výslovnosti vedle sebe stojících samohlásek označených pomocí tremy (str. 11) je zmatečný fonetický přepis takových kombinací (např. *αϊ* [aj], *εϊ* [ej], *υϊ* [iji], ale *αϋ* [ai], *εϋ* [ei]) včetně některých chybně uvedených příkladů, např. *λαϊκός* [lajikós] místo [lajakós], *πλαϊνός* [plajinós] místo [plainós], *μυϊκός* [mijikós] místo [miikós]. Podobně matoucí může být zejména pro začátečníka terminologicky i jinak problematický výklad o zvrtnosti řeckých sloves (str. 61) či překlady pasivních tvarů v přehledových tabulkách na str. 82–83 a 88, kde se střídají pasivní i zvrtné překlady,

přičemž u sloves umožňujících obě varianty není jasné, proč byl zvolen ten či onen. Student-začátečník se tak může domnívat, že se jedná o jedinou možnou variantu překladu. Někdy není příslušný jev vysvětlen vůbec a čtenář musí pravidlo samostatně „excerpovat“ z řeckých příkladů. Např. úvod k rozsáhlé kapitole o tvoření participií perfekta pasiva na str. 98 se bez dalšího omezuje na konstatování, že „většina participií perfekta pasivního se dá odvodit od tvaru aoristu aktivního a pasivního“, na str. 170 chybí výklad o tom, jak užíváme ve vztažných větách výraz *που* v přímých/nepřímých pádech nebo po předložkách, na str. 148 musíme jen z příkladových vět odvodit, kdy se po *σαν* užívá akuzativ a kdy nominativ.⁴

I přes výše ilustrované problémy však musíme konstatovat, že výsledek autorčina snažení je nadprůměrný a zaslouží si ocenění nejen ze strany laické, ale i odborné veřejnosti. Jistě se dočká dalších vydání, která umožní některá vylepšení či korekce ve prospěch čtenářů.

---

4 Z dalších faktických chyb ve výkladu uvádíme např.: str. 39: komparativ *προτιμότερος* není vytvořen od slovesa *προτιμώ*, ale od již neužívaného pozitivu starořeckého adjektiva *πρότιμος*; str. 99: sloveso *χορταίνω* zařazené mezi slovesa tvořící asigmatický aorist; str. 171: sloveso *καταλαβαίνω* není sloveso smyslového vnímání.

List of Contributors

Bočková Loudová Kateřina | katerina.bockova@phil.muni.cz
Masaryk University, Brno, Czech Republic

Kavčič Jerneja | jerneja.kavcic@guest.arnes.si
University of Ljubljana, Slovenia

Kulhánková Markéta | mkulhanko@yahoo.com
Masaryk University, Brno, Czech Republic

Lalič Jan | lalic@seznam.cz
Charles University in Prague, Czech Republic

Sarikoudi Georgia | gsarikoudi@yahoo.gr
Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Tsivos Konstantinos | konstantinos.tsivos@ff.cuni.cz
Charles University in Prague, Czech Republic

Varvounis Emmanouil | mvarv@otenet.gr
Democritus University of Thrace, Greece

Vitáková Alena | a.vitakova@seznam.cz
Masaryk University, Brno, Czech Republic

Vořechovská Dita | vorechov@seznam.cz
Charles University in Prague, Czech Republic

Votavová Sumelidisová Nicole | nicole.votavova@mail.muni.cz
Masaryk University, Brno, Czech Republic

Zelevos Ioannis | ioannis.zelevos@lmu.de
Ludwig-Maximilians-Universität München, Germany

Zítková Vladimíra | 342711@mail.muni.cz
Masaryk University, Brno, Czech Republic

**Neograeca
Bohemica**

ISSN 1803-6414

Vydala Česká společnost novořeckých studií, z. s.,
Arna Nováka 1, 602 00 Brno.

Graficky upravil
a sazbu z písma Skolar PE
provedl Vít Boček.

Vytiskl Tribun EU, s. r. o.,
Cejl 892/32, 602 00 Brno.

Náklad 100 výtisků
Počet stran 136

Brno 2015